

УДК 336.2:336.14

Фатюха Н.Г.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

Бюджетна система України забезпечує функціонування держави, надання публічних послуг та реалізацію соціально-економічної політики. В

умовах воєнного стану та макроекономічної нестабільності її адаптивність має вирішальне значення. Від часу незалежності система пройшла низку реформ, що супроводжувалися змінами податкової політики. Податкові надходження залишаються головним джерелом доходів бюджету, а трансформації бюджетного процесу визначають напрями адміністрування, рівень централізації чи децентралізації ресурсів та впливають на прозорість і ефективність їх використання.

Таблиця 1- Трактуювання поняття «бюджетна система»

Автор	Сутність поняття «бюджетна система»
1	2
Джон Мейнард Кейнс	довів, що ринок не здатний самостійно забезпечити рівновагу та повну зайнятість. Держава має активно втручатися у фінансові процеси [2]. Бюджетна система у моделі суспільного розвитку кейнсіанців і посткейнсіанців, подається одним із самих вагомих інструментів впливу на економічне зростання в протизавагу класичної теорії [3]
У. Оутс	Децентралізація фінансових ресурсів сприяє ефективнішому наданню публічних послуг та врахуванню місцевих потреб. [4].
Річард Масгрейв	Бюджетна система виступає не просто фінансовим планом, а інструментом реалізації економічної політики держави, що поєднує податкові надходження та видатки для досягнення суспільних цілей [5]
В. Опарін	«сукупність усіх бюджетів, які формуються в даній країні згідно з її бюджетним устроєм» [6].
С. Юрій	«сукупність окремих її ланок, юридично пов'язаних між собою, яка базується на загальноприйнятих принципах, що відповідають міжнародним, стандартам» [7, с. 5]
О. Василик	«сукупність державного бюджету й місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно- територіального устроїв і врегульована нормами права» [8, с. 41]
ч.4 ст. 2, Бюджетного кодексу України.	«сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права» [9]

Міжнародний досвід виокремлює два типи бюджетних систем: унітарну та федеративну. Унітарна модель характерна для країн з однорідною культурою та населенням і має дворівневу структуру - державний та місцеві

бюджети. Федеративна модель включає три рівні: федеральний бюджет, бюджети суб'єктів федерації та місцеві бюджети. Україна, відповідно до Конституції, є унітарною державою [1, с. 22].

Окреслимо класичні теорії бюджетного устрою та сучасні наукові підходи українських дослідників до трактування поняття "бюджетна система" та особливості його закріплення в законодавстві (див. табл. 1).

На нашу думку, бюджетна система представляє собою інтегровану структуру бюджетів різних рівнів держави, сформовану з урахуванням правових норм і адміністративно-територіального устрою. Її функціонування спрямоване на раціональний розподіл фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевчук І. Л., Черепанова В. О., Ставерська Т. О. Бюджетна система: навч. посіб.; 2-е вид., перероб. і доп. Харків: Іванченко І.С., 2015. 284 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shevchuk_Iryna/Biudzheta_systema.pdf (дата звернення) (дата звернення 17.03.2026)
2. Джон Мейнард Кейнс Загальна теорія зайнятості, процента та грошей. URL: <https://epi.cc.ua/obschaya-teoriya-23099.html> (дата звернення 18.03.2026)
3. Савчук Н. В. Соціальна ефективність бюджету в кейнсіанській моделі економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3544> (дата звернення 18.03.2026)
4. Oates, W. E. An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*. 1999. 37(3). 1120–1149.
5. Musgrave R. A. Public Finance in Theory and Practice. N. Y. : McGraw-Hill Book Company, 1959. XV, 762 p.
6. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посіб. 4-те вид., без змін, 2007. 240 с. URL: https://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/oparin_v_m_finansi_zagal_na_teoriya.pdf (дата звернення 16.03.2026)
7. Юрій С.І., Бескид Й.М. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ: НІОС. 2000. 194 с.
8. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2002. 608с.
9. Верховна Рада України. (2010). Бюджетний кодекс України №2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21> (дата звернення 17.03.2026)